

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयमा

१८ महिना

नेपाल सरकार

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

माननीय मन्त्रीज्यू हुलाक टिकटमा टाँचा प्रदान गर्नुहुँदै ।

माननीय मन्त्रीज्यू पुरस्कृत पत्रकारहरूका साथमा ।

मेरो बनाइ

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापनापछिको दोस्रो आम निर्वाचनबाट सम्माननीय प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'को नेतृत्वमा गठन भएको सरकारले १८ महिनाको कार्यकाल सम्पन्न गरेको छ। वि.सं. २०७९ पुस १० गते सरकार गठन भएपछि माघ ३ गतेदेखि मैले सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको जिम्मेवारी सम्हाल्ने अवसर पाएको थिएँ। एक वर्ष एक महिना १८ दिनपछि २०८० फागुन २२ गतेसम्म पहिलो र पुनः २०८० फागुन २३ गतेदेखि आजसम्म गरी मैले झण्डै १८ महिना सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको नेतृत्व तथा नेपाल सरकारको प्रवक्ताको रूपमा जिम्मेवारी पूरा गर्ने अवसर प्राप्त गरेँ।

यो जिम्मेवारी प्रदान गर्ने मेरो पार्टी नेकपा माओवादी केन्द्र, पार्टी अध्यक्ष एवं सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूप्रति विशेष आभार प्रकट गर्दछु। मेरो कार्यकाल सफल बनाउन सहयोग गर्नुहुने मन्त्रालय र सम्बद्ध निकायका कर्मचारी, स्वकीय तथा निजी सचिवालयका साथीहरू, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि विज्ञ, सञ्चार विज्ञ लगायत सबैलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु। नेपाल सरकारको प्रवक्ताको भूमिकालाई सफल बनाउन सहयोग गर्ने सम्पूर्ण सञ्चारकर्मी मित्रहरूलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु। मलाई यो जिम्मेवारीमा पुन्याएर राष्ट्रका लागि योगदान गर्ने अवसर प्रदान गर्ने मेरो दाङ जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नम्बर २ का मतदाताहरूलाई विशेष आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

मेरा लागि सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको क्षेत्र नयाँ थियो। सबैको साथ र सहयोगले मैले आफ्नो कार्यकाल सफल भएको महसुस गरेको छु। मैले चुनाव जितेर आएपछि र मन्त्रालयको नेतृत्व सम्हालेपछि भनेको थिएँ। म आफ्नो क्षमताले सकेसम्म राम्रो गर्ने छु तर नराम्रो गर्ने छैन। मैले के कति राम्रो काम गरेँ, यसको समीक्षा र मूल्याङ्कन आम जनताले गर्ने नै छन् तर यो कुरा म गर्वका साथ भन्न सक्ने अवस्थामा छु कि मैले आफ्नो तर्फबाट कुनै नराम्रो काम गरिनँ र गर्न पनि दिइनँ। यस अवधिका मेरा सिकाइ, भोगाइ, उपलब्धी र यस क्षेत्रको आगामी कार्यभारसहितका विषयहरू आम जनतासम्म पुन्याउन आवश्यक सम्झेको छु।

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय मूलतः सञ्चार र सूचना प्रविधिको विकासमा समर्पित मन्त्रालय हो। यसअन्तर्गत छवटा क्षेत्रहरू आम सञ्चार, दूरसञ्चार, सूचना प्रविधि, हुलाक सेवा, चलचित्र र मुद्रण रहेका छन्। यी छवटै क्षेत्रहरूको क्षेत्रगत सुधारबाट नै समग्रमा मन्त्रालयको प्रगति मापन हुने भएकाले सबै क्षेत्रको रूपान्तरणका लागि पर्याप्त काम भएका छन्। सरकारले अघि बढाएको सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धिको मूलमन्त्रलाई केन्द्रमा राखेर हामीले जे जति काम गरेका छौं, यसबाट सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रको विकासमा महत्वपूर्ण उपलब्धी हासिल हुनुका साथै रूपान्तरणको लागि पर्याप्त आधार तयार भएका छन्। हामीले सुरु गरेका कानूनी, नीतिगत र संरचनात्मक सुधार तथा सुशासनको पक्षमा चालेका कदम अनि सूचना प्रविधिको क्षेत्रबाट समृद्धिको जग बसाल्ने सपनासहितका रूपान्तरणकारी योजनाले आगामी दिनमा निरन्तरता पाउने छन् र यसबाट नेपालको सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा नयाँ आयाम सुरु हुने विश्वास लिएको छु।

मन्त्रालयमा कैयौं नीतिगत सुधार गरिएको छ भने कतिपय प्राप्त गुनासाहरूमा औपचारिक छानबिन नै गरेर आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र रहेका विषयलाई कार्यान्वयनमा लैजाने र अन्य विषयलाई सम्बन्धित निकायले गर्ने अनुसन्धानमा सहयोग पुग्ने गरी मन्त्रालयको धारणा स्पष्ट गर्ने कार्य गरिएको छ।

यो बीचमा एउटा ऐन, महत्वपूर्ण नीति तथा नियमावलीहरू पारित भएर कार्यान्वयनमा आएका छन् भने अन्य आवश्यक नीति, कानून र नियमावलीहरू नयाँ बन्ने र संशोधन हुने प्रक्रियामा तीब्रताका साथ अघि बढेका छन्। कानूनी र नीतिगत सुधारमार्फत नेपालको सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रलाई पुनःसंरचना गर्न सकिन्छ भन्ने मेरो दृढ विश्वास रहेको छ। म आफ्नो तर्फबाट सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रको रूपान्तरणका लागि निरन्तर योगदान गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु।

२८ असार, २०८१

नेपाल संवत् १९४४ दिल्लाथ्वः ६

रेखा शर्मा

परिच्छेद- एक

माननीय सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्री रेखा शर्माको कार्यकालका मुख्य उपलब्धीहरू:

सम्माननीय प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'को नेतृत्वमा २०७९ पुस १० गते सरकार गठन भएपछि माघ ३ गतेदेखि २०८० फागुन २२ गतेसम्म पहिलो र २०८० फागुन २३ गतेदेखि २०८१ असारसम्म गरी माननीय मन्त्री रेखा शर्माज्यूले झण्डै १८ महिना सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको नेतृत्व एवं नेपाल सरकारको प्रवक्ताको जिम्मेवारी समेत निर्वाह गर्नु भयो। सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयले आम सञ्चार, दूरसञ्चार, सूचना प्रविधि, हुलाक सेवा, चलचित्र र मुद्रण गरी छ वटा क्षेत्रहरूको नेतृत्व गर्ने गरेको छ। मन्त्री शर्माको कार्यकालमा यी छ वटै क्षेत्रमा हासिल भएका मुख्य मुख्य उपलब्धीहरूलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ:

आम सञ्चार

१. आम सञ्चार क्षेत्र पुनःसंरचनाका लागि आवश्यक कानून निर्माणको प्रक्रिया अघि बढाइएको छ। आम सञ्चार क्षेत्र सुधार सुझाव समिति गठन गरेर समितिको प्रतिवेदनलाई मुख्य आधार मानी कानून निर्माणका काम अघि बढाइएको छ।
२. आमसञ्चार कानून निर्माणको सन्दर्भमा मिडिया काउन्सिल विधेयक संघीय संसदमा दर्ता गरेर छलफल सुरु गरिएको छ भने आम सञ्चार विधेयक अन्य सम्बन्धित मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त गरी मन्त्रपरिषद्मा लैजाने अन्तिम चरणमा पुगेको छ। आमसञ्चार क्षेत्रमा आवश्यक कानून निर्माण भएपछि यसबाट आमसञ्चार क्षेत्रको पुनःसंरचनामा सहयोग पुग्नेछ।
३. सरकारी स्वामित्वका नेपाल टेलिभिजन र रेडियो नेपालको पुनःसंरचना गरी सार्वजनिक सेवा प्रसारणको रूपमा स्थापित गर्ने उद्देश्यका साथ अघि

बढाइएको सार्वजनिक सेवा प्रसारण विधेयक प्रतिनिधिसभाको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सूचना प्रविधि समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ।

४. पत्रकार महिलाको क्षमता अभिवृद्धि गर्न पत्रकार महिलाका लागि प्रविधिमा आधारित पत्रकारिता तालिमको सुरुवात गरिएको छ। सूचना प्रविधि क्षेत्रमा पनि महिलाका लागि क्षमता विकासका कार्यक्रम समावेश गर्न सुरु गरिएको छ।
५. सरकारी सञ्चारमाध्यम सरकारका मुखपत्रमात्र नभई सरकार र जनताका बीचमा पुलको काम गर्ने माध्यम हुन् भन्ने भाष्य स्थापित गर्न नीतिगत र संरचनागत रूपमा सार्थक पहल गरिएको छ।
६. आम सञ्चार माध्यममा सबै नागरिकको पहुँच स्थापित गर्न राष्ट्रभाषाका कार्यक्रम थप गर्दै गोरखापत्रबाट ४३, रेडियो नेपालबाट २२ र नेपाल टेलिभिजनबाट १४ भाषामा प्रकाशन प्रसारण भईरहेको छ।
७. राष्ट्रिय समाचार समितिबाट पहिलोपटक मातृभाषामा समाचार सेवा सुरु गरिएको छ भने हाल १८ घण्टा सेवा दिइरहेकोमा आर्थिक वर्ष २०८१/८२ देखि २४ सै घण्टा समाचार सेवा उपलब्ध गराउने गरी बजेट व्यवस्थापन गरिएको छ। यसै गरी राससले विदेशी सञ्चार संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्न कतारको कतार न्यूज एजेन्सीसँग MoU गरेको छ, जसबाट कतार र नेपालबीच समाचार आदान प्रदान गर्न सहयोग पुग्नेछ।
८. समाज रूपान्तरणको इतिहास बोकेका पुराना प्रकाशन सामाग्रीहरू भावी पुस्ताको लागि समेत सुरक्षित गर्नका लागि गोरखापत्र दैनिकको ६८ वर्ष, दि राईजिड नेपालको ३८ वर्ष, मधुपर्कको ४७ वर्षका सामग्रीहरू डिजिटल अर्काइभ गरी सुरक्षित गरिएको छ। रेडियो नेपालका ५२ हजार ५ सय २१ अडियो कन्टेन्टको अर्काइभिड गरिसकिएको छ।

९. प्राकृतिक विपदबाट हुन सक्ने क्षतिको न्यूनीकरणको लागि रेडियो नेपालमार्फत विपद पूर्वसूचना प्रणाली र दूरसञ्चार सेवा प्रदायकमार्फत एस.एम.एस.द्वारा विपद पूर्वसूचना दिने गरिएको छ।
१०. विगत ६ वर्षदेखि बढ्दैन नसकेको श्रमजीवी पत्रकारहरूको पारिश्रमिक वृद्धिको प्रस्ताव मन्त्रालयबाट पठाई मन्त्रपरिषद्को पूर्वाधार समितिमा छलफलको क्रममा रहेको छ।
११. सरकारी विज्ञापनको कारोवारमा हुँदै आएको चुहावटका कारणले सञ्चारमाध्यममा आर्थिक संकट परेको र विज्ञापन बजारको अपारदर्शितालाई न्यूनीकरण गर्न विज्ञापन (नियमन गर्ने) नियमावली, २०८० संशोधन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। यसबाट सरकारी विज्ञापन वापतको सबै रकम सञ्चार माध्यमसम्म पुग्ने र समाचारमाध्यमको सवलीकरण तथा श्रमजीवी पत्रकार ऐन कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्नेछ। साथै राष्ट्रिय विज्ञापन नीति तर्जुमाको काम अन्तिम चरणमा रहेको छ।
१२. सूचना तथा प्रसारण विभागबाट प्रदान गरिने पत्रकार परिचयपत्रको नवीकरण अवधि एक वर्षबाट बढाएर तीन वर्षको बनाइएको छ।
१३. गणतन्त्रका उपलब्धीहरूलाई नागरिकसमक्ष पुऱ्याउन 'गणतन्त्रका पन्ध्र वर्ष' पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ।
१४. पत्रकारितालाई थप मर्यादित बनाउँदै पछिल्लो समय आम सञ्चारका माध्यम र सामाजिक सञ्जालको प्रयोग फरक फरक पक्ष हो भनेर स्थापित गर्न र अनलाइन टेलिभिजन पत्रकारिता गर्न चाहनेहरूलाई पत्रकार आचारसंहिता लगायतका विषयमा जानकारी दिन युट्युब सञ्चालकहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने प्रक्रियाको थालनी गरिएको छ।

१५. संघीय सरकारबाट नवीकरण हुने सबै क्षमताका एफ.एम. रेडियोको नवीकरण जिल्ला हुलाकबाटै गर्न थालिएको छ। लामो समयदेखि नवीकरण गर्न नसकेका एफ.एम. रेडियोहरूलाई राष्ट्रिय प्रसारण नियमावली संशोधनमार्फत नवीकरण गर्ने अवसर प्रदान गरिएको छ।
१६. टेलिभिजन प्रसारणमा विदेशी च्यानलहरूले उपभोक्ताहरूबाट मनलाग्दो बढी शुल्क उठाउने स्थितिलाई अन्त्य गर्न उपभोक्ताले हेरेको च्यानलको मात्रै शुल्क भुक्तानी गर्ने व्यवस्थाका लागि टेलिभिजन प्रसारणमा आलाकार्टा मूल्य प्रणाली लागू गर्ने निर्णय गरिएको छ।
१७. पत्रकारिता क्षेत्रसँग सम्बद्ध संस्थाहरूको संस्थागत विकासमा सहयोग पुऱ्याउन सरकारले उपलब्ध गराउने अनुदान तथा आर्थिक सहायताको बाँडफाँट र खर्च प्रक्रिया पारदर्शी बनाउन पत्रकारितासँग सम्बन्धित संघ संस्थाहरूलाई अनुदान तथा आर्थिक सहयोग वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० जारी गरी यसैको आधारमा मन्त्रालयबाट अनुदान वितरण र अनुगमन कार्य थालिएको छ।
१८. सामाजिक सञ्जालको प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्न सामाजिक सञ्जाल व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८० जारी गर्नुका साथै मन्त्रालयमा गुनासो व्यवस्थापन इकाई स्थापना गरी अनलाइनबाटै गुनासो सुन्ने र सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्मसम्म पुऱ्याउने कामको थालनी गरिएको छ। सामाजिक सञ्जाल नियमन सम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्मा पेस गरिएको छ।
१९. सिंहदरवारलाई आम नागरिकसँग जोड्दै सरकारले गरेका निर्णय आधिकारिक रूपमा नागरिकसम्म पुऱ्याउन मन्त्रिपरिषद् बैठकलगतै संक्षिप्त निर्णय सार्वजनिक गर्ने, भोलिपल्ट सबै निर्णय पत्रकार सम्मेलनमार्फत सार्वजनिक गर्ने र फरक क्षमताका व्यक्तिहरूलाई समेत

दृष्टिगत गरी पत्रकार सम्मेलनमा सांकेतिक भाषामा समेत संप्रेषण गर्ने गरिएको छ।

दूरसञ्चार

२०. वि.सं. २०७९ माघ ३ गतेका दिन नेपाल टेलिकमको दूरसञ्चार सेवा केही समय अवरुद्ध भएपछि तत्काल समिति गठन गरी दूरसञ्चार सेवाको अवस्था, सेवा अवरुद्ध हुनुका कारण र त्यस्तो समस्या आउन नदिने उपाय सहितको प्रतिवेदन प्राप्त भएकोमा सोको कार्यान्वयनको लागि नेपाल टेलिकमलाई सेवा सुधारका लागि आवश्यक निर्देशन दिइएको छ।
२१. सरकारी डाटा केन्द्रमा साइबर आक्रमणका घटना बढेपछि उच्चस्तरीय समिति गठन गरी अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त गरेर प्रतिवेदनको सुझावमोजिम आवश्यक कार्य अघि बढाइएको छ।
२२. नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणले खरिद गरेको मोबाइल डिभाइस म्यानेजमेन्ट सिस्टम (MDMS) को कार्यान्वयनमा देखिएका जटिलता र यसको खरिद प्रक्रियामा उठेका प्रश्नको तथ्य पहिचान गर्न मन्त्रालयमा समिति बनाएर छानविन गरिएको छ। छानविनबाट यो प्रणाली नेपालमा आवश्यक भए पनि आवश्यक कानूनी, प्राविधिक र नीतिगत व्यवस्था बिना खरिद प्रक्रिया अघि बढाइएको पाइएपछि कानूनबमोजिम मात्र प्रक्रिया अघि बढाउन नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई तत्काल निर्देशन दिइएको छ।
२३. कानूनी र नीतिगत आधार बिना नै नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणबाट Telecommunication Traffic Monitoring and Fraud Control System (TERAMOCS) प्रणाली जडान गर्न खोजेको भन्दै दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरूले प्रणाली जडान गर्न स्वीकार नगरेको र खरिद प्रक्रियामा नै समस्या रहेको भन्ने गुनासो प्राप्त भएको छ। यसमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट छानविन समेत भइरहेको छ। दूरसञ्चार सेवालाई

गुणस्तरीय बनाउँनुका साथै राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्न यस प्रकारका प्रणाली आवश्यक रहे पनि कानूनी र नीतिगत व्यवस्था गरी प्रक्रिया अघि बढाउन मन्त्रालयबाट नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई निर्देशन दिइएको छ।

२४. दूरसञ्चार सेवा प्रदायक संस्था एनसेलको शेयर खरिद बिक्रीका सम्बन्धमा प्रश्न उठेपछि प्रचलित कानूनको परिपालनाको विषय, राजश्व र नेपालमा बैदेशिक लगानीमा पर्नसक्ने असर लगायतका विषयमा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्बाट गठित अध्ययन तथा छानविन समितिले सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू समक्ष प्रतिवेदन पेस गरेको र मन्त्रपरिषद्बाट निर्णय भई प्रतिवेदन कार्यान्वयनका लागि प्राप्त निर्देशन कार्यान्वयनका लागि नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणमा पठाइएको छ।

२५. दूरसञ्चार सेवाको रेडियो फ्रिक्वेन्सी (बाँडफाँट तथा मूल्य सम्बन्धी) नीति, २०६९ र सोको संसोधन २०७३ लाई एकीकृत र परिमार्जित गरी मिति २०८० असोज ३० गतेदेखि लागू हुने गरी दूरसञ्चार सेवाको रेडियो फ्रिक्वेन्सी (बाँडफाँट तथा मूल्य सम्बन्धी) नीति, २०८० जारी गरिएको छ। यसबाट २०८१ साउन १ गतेदेखि मोबाइल सेवामा प्रविधि तटस्थताको नीति लागू भई रेडियो फ्रिक्वेन्सीको महत्तम प्रयोग हुने र अनुमतिपत्र लिई फ्रिक्वेन्सी वापत शून्य वा अत्यन्त कम राजश्व तिर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्नुको साथै राज्यलाई वार्षिक रु. ४० करोडभन्दा बढी राजश्व वृद्धि हुने सुनिश्चित भएको छ। नयाँ नीतिले तार सहित उच्च गतिको इन्टरनेटका लागि फ्रिक्वेन्सी खुला गरेको छ। नवप्रवर्तन र सर्ट रेञ्ज एप्लिकेसनको लागि निःशुल्क रुपमा मेशिन टू मेशिन, इन्टरनेट अफ थिङ्क र अल्ट्रा वाइड (आइओटी) व्याण्ड फ्रिक्वेन्सी (यूडब्ल्यूबी) खुला गरेको छ। यो नीतिमा कम लागतमा उच्च गतिको मोबाइल ब्रोडव्याण्ड प्रदान गर्न पाँचको गुणामा व्याण्डविथ गरी केही व्याण्डमा सीमा बढाइएको छ।

२६. अनुमतिपत्र बहाल नरहेका दूरसञ्चार सेवा प्रदायकको सम्पत्ति व्यवस्थापन नियमावली, २०७९ संशोधन गरी राजस्व भुक्तानीको सुनिश्चितता गरिएको, सीमित प्राकृतिक स्रोतको रूपमा रहेको रेडियो फ्रिक्वेन्सीलाई राज्यको हितमा प्रयोग गर्न फिर्ता हुने र अनुमति पत्र बहाल नरहेका दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरूले तिर्न बुझाउन बाँकी दायित्व सेवा प्रदायकमा नै रहने व्यवस्था गरिएको छ।
२७. भारत सरकारको निमन्त्रणामा २०७९ चैतमा भएको माननीय मन्त्रीज्यूको भारत भ्रमणको क्रममा नेपाली इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरूलाई भारतीय सेवा प्रदायक संस्थाहरूबाट इन्टरनेट व्याण्डविथ उपलब्ध गराउँदा उच्च महशुल लिने गरेकोमा सो शुल्क लागतको आधारमा घटाइदिन अनुरोध गरेकोमा भारतीय सेवा प्रदायकहरूले अन्तर्राष्ट्रिय इन्टरनेट व्याण्डविथको मूल्य घटाएका छन्। साथै औषधी उपचार गर्न लगायत कार्यका लागि भारत भ्रमणमा रहने नेपालीहरूलाई भारतीय दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरूको सिम कार्ड पाउन कठिन रहेको अवस्थालाई मध्यनजर गरी दुई देशबीचको समन्वयपछि भारतमा रहेको नेपालीहरूलाई सहज रूपमा भारतीय सिम कार्ड उपलब्ध गराउने व्यवस्था सुरु भएको छ।
२८. इन्टरनेट व्याण्डविथ खरिदको बोलपत्रमा सबै सेवाप्रदायक आउने सक्ने व्यवस्था गरेपछि थप प्रतिस्पर्धी वातावरण सिर्जना भई नेपाल टेलिकमले खरिद गर्ने इन्टरनेट व्याण्डविथको शुल्क उल्लेख्य मात्रामा घटेको छ। प्रति एम.वि.पि.एस. प्रति महिना औसत ५.८५ अमेरिकी डलरमा खरिद हुने गरेको व्याण्डविथ हाल औसत १.६६ अमेरिकी डलरमा खरिद गर्न थालेपछि नेपाल टेलिकमले इन्टरनेट व्याण्डविथमा गर्ने खर्चमा वार्षिक अबौं रकम बचत हुने भएको छ।
२९. नेपाल टेलिकमबाट भारत र थाइल्यान्डमा नेपाल टेलिकमका प्रिपेड तथा पोस्टपेड मोबाइल सेवा प्रयोग गर्दा लाग्ने रोमिड सेवाको महशुल २०८०

जेठ ३ गतेदेखि उल्लेखनीय रूपमा कम गरिएको छ। यसबाट उक्त देशको भ्रमणमा जाने नेपालीहरूलाई सहज हुन थालेको छ।

३०. यस अवधिमा ताप्लेजुङ, बझाङ, बाजुरा, पश्चिम रुकुम, रुकुमपूर्व, जुम्ला, कालिकोट, डोल्पा र मुगु गरी दुर्गम हिमाली तथा पहाडी नौ जिल्लामा उच्च गतिको इन्टरनेट (फाइबर टू द होम-FTTH) सेवा विस्तार गरी ७६ जिल्लामा सेवा पुऱ्याइएको छ।
३१. FTTH प्रविधिमाफत परम्परागत तामाको तारको सट्टामा घरसम्म अप्टिकल फाइबर पुऱ्याइ एन.टी. फाइबरमाफत ट्रिपल प्ले अर्थात भ्वाइस, उच्च गतिको इन्टरनेट र आई.पी.टी.भी.को उपयोगी र प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ। यस आ.व. को अन्त्य सम्ममा २२ लाख ५० हजार FTTH Port तयार हुनेछ।
३२. दुर्गमका नागरिकसम्म दूरसञ्चार सेवाको पहुँच विस्तारलाई प्राथमिकतामा राखेर दार्चुलाको छाडरु, जुम्लाको आचार्यवाडा, रुकुमपूर्वको सिस्ने, मुस्ताङको खिङ्गा, हुम्लाको ओखेनीलगायतका स्थानमा 4G सेवा सञ्चालनमा ल्याइएको छ। २०८१ असार ९ गतेदेखि हुम्ला, बाजुरा र बझाङको सिमा क्षेत्र सैपाल हिमालको काखमा पर्ने हुम्लाको नाम्खा गाउँपालिका ३ स्थित रानीसैनमा भीस्याट प्रविधिबाट टेलिफोन सेवा सञ्चालनमा ल्याइएको छ।
३३. नेपाल टेलिकममाफत नमूना जिल्ला कार्यक्रम घोषणा गरी सूचना प्रविधिको गुणस्तर सुधार र पहुँच अभिवृद्धिको नयाँ परियोजना अघि बढाइएको छ। भूकम्प प्रभावित जाजरकोट र रुकुमपश्चिमसहित १९ जिल्लालाई नमूना जिल्ला घोषणा गरी कार्यान्वयन एकाइ स्थापना गरेर काम थालिएको छ। यसलाई नमूना परियोजनाको रूपमा अघि बढाउँदै बाँकी सबै जिल्लामा गुणस्तरीय दूरसञ्चार सेवा विस्तार गर्ने नीति लिइएको छ।

३४. माननीय मन्त्रीज्यूले २०७९ माघ ३ गते पदभार ग्रहण गर्दा गरेको पहिलो निर्णयअनुसार मुलुकका सबै राजमार्ग क्षेत्रमा मोबाइल र इन्टरनेटको पहुँच विस्तार गर्न हाइवे कभरेजको काम सुरु गरिएको छ। नेपाल टेलिकमको गुणस्तर सुधारका लागि माननीय मन्त्रीज्यूकै उपस्थितिमा मधेश प्रदेशका आठवटै जिल्ला र प्रतिनिधिमूलक रूपमा अन्य प्रदेशका विभिन्न जिल्लामा सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीको बीचमा अन्तर्क्रिया गराई फिल्डमै समस्याको पहिचान गरी समाधानको खोजी गर्ने कार्यको सुरुवात गरिएको छ।
३५. गणतन्त्रको उपहारको रूपमा रहेको मध्यपहाडी लोकमार्गमा सूचना महामार्ग सञ्चालन गर्न अप्टिकल फाइबर बिच्छ्याउने काम तीव्र गतिमा अघि बढाइएको छ। यो कार्य कोशी प्रदेशमा सम्पन्न भएको, सुदूरपश्चिम र कर्णाली प्रदेशमा अन्तिम चरणमा रहेको। गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशको हकमा काम नगरी ढिलाई गरेको कारण खरिद प्रक्रिया रद्द गरिएकोमा सो विरुद्ध आपूर्तिकर्ता अदालती प्रक्रियामा गएकोमा लामो समयसम्म रोकिएको मुद्दालाई छिटो फैसला गरिदिन न्यायालयमा अग्राधिकारका निमित्त गरेको अनुरोधसमेतका आधारमा सम्मानित अदालतबाट सरकारको पक्षमा फैसला भएर आपूर्तिकर्ता कम्पनीसँगको सम्झौता तोडिएको छ। यसबाट मध्यपहाडी लोकमार्गको गण्डकी र लुम्बिनी खण्डमा सूचना महामार्ग विस्तारको काम चाँडै सुरु गर्ने बाटो खुलेको छ।
३६. मध्यपहाडी लोकमार्गमा बिच्छ्याइएको अप्टिकल फाइबरको सहप्रयोगबाट जुनसुकै इन्टरनेट सेवा प्रदायक कम्पनीले पनि इन्टरनेट सेवा विस्तार गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइएको छ। कोशी प्रदेशमा यसको प्रयोग प्रारम्भ भई सकेको छ।
३७. माननीय मन्त्रीज्यूले २०८० फागुन २३ गते दोस्रोपटक पद वहाली गर्दा नेपालमा व्याण्डविथ प्लेटफर्म (अन्तर्राष्ट्रिय इन्टरनेट गेटवे) को

सम्भावनाको अध्ययन गर्न समिति गठन गरिएकोमा समितिले सबै क्षेत्रको अध्ययन गरी नेपालमा एकीकृत व्याण्डविथ प्लेटफर्मको आवश्यकता रहेको राय सहितको प्रतिवेदन पेस गरेको छ।

सूचना प्रविधि

३८. नेपालको अर्थतन्त्रको आधार कृषि, जलस्रोत र पर्यटन रहेकोमा सूचना प्रविधिलाई समेत आर्थिक रूपान्तरणको महत्वपूर्ण क्षेत्रको रूपमा कायम गरी अल्पकालीन एवं दीर्घकालीन नीति तथा कार्यक्रमहरू अघि बढाइएको छ।
३९. नेपाललाई सूचना प्रविधिको हबको रूपमा विकास गर्दै आगामी दशकलाई सूचना प्रविधि दशकको रूपमा अगाडि बढाउने र आगामी आर्थिक वर्षलाई त्यसको प्रारम्भ वर्षको रूपमा लिई तद् अनुरूपको तयारीको थालनी गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।
४०. सोह्रौँ योजनामार्फत पनि सूचना प्रविधिको क्षेत्रलाई रूपान्तरणकारी क्षेत्रको रूपमा अघि बढाउँदै निजी क्षेत्रसँग साझेदारी गरी यस क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना गर्दै सेवा निर्यात गर्ने वातावरण निर्माण गर्नका लागि महत्वपूर्ण सुरुवात गरिएको छ।
४१. आगामी दश वर्षमा रू. ३० खर्बको सूचना प्रविधि सेवा निर्यात र १५ लाख रोजगारी सिर्जना गर्ने लक्ष्यका साथ आइटी हब, वर्क स्टेशन, ज्ञान पार्क, आइटी पार्क, सातै प्रदेशमा डिजिटल साक्षरता सञ्चालन लगायतका कार्यक्रम प्राथमिकताका साथ अघि बढाइएको छ।
४२. साइबर आक्रमणको पहिचान, रोकथाम र प्रतिकार्य गर्दै उत्थानशील साइबर स्पेस तयार गर्ने उद्देश्यका साथ राष्ट्रिय साइबर सुरक्षा नीति, २०८० जारी गरी कार्यान्वयनमा रहेको छ।

४३. राष्ट्रिय साइबर सुरक्षा केन्द्रको स्थापना गरी साइबर जोखिमको पूर्वानुमान र जोखिम न्यूनीकरणलाई थप प्रभावकारी बनाउन अनुगमनको कार्यलाई २४ x ७ सञ्चालनमा ल्याइएको छ। साइबर सुरक्षा सम्बन्धी विषय समेत समावेश गरी सूचना प्रविधि विधेयकको मस्यौदा तयार गरिएको छ।
४४. विद्युतीय तथ्याङ्कहरूको सुरक्षा, भण्डारण र उपयोगलाई व्यवस्थित बनाउन विद्युतीय तथ्याङ्क सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ। स्वदेशमा निर्मित सफ्टवेयरको प्रयोगलाई प्रवर्धन गर्ने नीति अबलम्बन गरिएको छ।
४५. सरकारी डाटा सेन्टरको पुनःसंरचना गरी एकीकृत डाटा व्यवस्थापन केन्द्र सञ्चालन गर्ने र डाटा मिररिङ्गसहितको डिजास्टर रिक्भरी सेन्टर सञ्चालनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइएको छ।
४६. आ.व. २०८०/८१ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम सूचना प्रविधि विभागको अन्तर्गत रहने गरी एकीकृत सरकारी डाटा सेन्टर स्थापना गरिएको छ। वर्षौंदेखि गठन आदेशका आधारमा चल्दै आएको राष्ट्रकै महत्वपूर्ण डाटा सेन्टरको पुनर्संरचना गरी स्थायी जनशक्तिबाटै सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।
४७. सूचना प्रविधि क्षेत्रमा विकसित नवीनतम प्रविधिको उपयोग गर्न आवश्यक नीतिगत तथा कानूनी एवं संरचनागत व्यवस्थाको आधार तयार गर्न पहिलोपटक कृत्रिम बौद्धिकता (Artificial Intelligence) को प्रयोग एवं अभ्यास सम्बन्धी अवधारणापत्र स्वीकृत गरिएको छ।
४८. सूचना प्रविधिमा उच्च शिक्षा अध्ययन गर्ने छात्रछात्रालाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिएको छ।
४९. निजामती सेवामा अलग्गै सूचना प्रविधि सेवा समूहको गठन गर्ने प्रावधान संघीय निजामती सेवा विधेयकमा समावेश गरिएको छ।

चलचित्र

५०. चलचित्रलाई हाम्रो संस्कार, संस्कृति, भाषासँग जोड्न र नेपाली चलचित्रको प्रवर्धन गर्ने गरी चलचित्र (निर्माण, प्रदर्शन तथा वितरण) ऐन, २०२६ लाई समयानुकूल बनाउन चलचित्र सम्बन्धी विधेयक तर्जुमा गरी रायको लागि अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएको छ।
५१. समाज रूपान्तरणका लागि सङ्घर्ष गर्ने व्यक्ति तथा घटनासँग सम्बन्धित ऐतिहासिक चलचित्र, वृत्तचित्र तथा स्वदेशी चलचित्र निर्माणलाई प्रोत्साहन र प्रवर्धन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।
५२. चलचित्र क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी मौलिक, गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी चलचित्र निर्माणको लागि चलचित्र विकास बोर्डमा पोस्ट प्रोडक्सन ल्याब स्थापनाको कार्य प्रारम्भ भएको छ। बक्स अफिस प्रणालीलाई स्तरोन्नति गर्न बजेट तथा कार्यक्रमको व्यवस्था गरिएको छ।
५३. चलचित्र क्षेत्रबाट राष्ट्रका लागि योगदान गर्ने चलचित्रकर्मीहरूको सम्मानका लागि चलचित्रकर्मी परिचयपत्र प्रदानदेखि चलचित्र क्षेत्रको माध्यमबाट समाज रूपान्तरणमा योगदान गर्ने चलचित्रकर्मीहरूलाई सम्मान र पुरस्कार लगायतका कार्यक्रम सुरु गरिएको छ। संविधान दिवसको अवसर पारेर सामाजिक रूपान्तरणमा योगदान पुर्याउने चलचित्रकर्मीहरूलाई साँस्कृतिक रूपान्तरण पुरस्कार प्रदान गर्ने परिपाटीको थालनी गरिएको छ।
५४. काभ्रेको बनेपामा अत्याधुनिक प्रविधियुक्त छायाङ्कन स्टुडियो निर्माणको कार्य प्रारम्भ भएको छ। नेपालका अन्य सम्भावित छायाङ्कनस्थलको रोष्टर तयार गरिएको छ।

५५. चलचित्र क्षेत्रमा लगानी गर्न इच्छुक स्वदेशी तथा विदेशी लगानीकर्तालाई लगानीको लागि सहजीकरण गरिएकोछ। दोलखामा चलचित्र नगरी निर्माणको लागि लगानी आकर्षण गर्न २०८१ वैशाखमा सम्पन्न लगानी सम्मेलनमा सोकेशिड गरी लगानी भित्र्याउने पहल सुरु गरिएको छ।
५६. चलचित्र निर्माणमा बालबालिकाको आकर्षण बढाउन र समग्र चलचित्र क्षेत्रमा बालबालिकाका सकारात्मक विषयवस्तुलाई प्राथमिकतामा राख्ने वातावरण बनाउन हरेक वर्ष फरक फरक प्रदेशमा सम्पन्न गर्ने गरी बालचलचित्र महोत्सवको थालनी गरिएको छ। २०८० सालमा लुम्बिनी प्रदेशको घोराही र २०८१ सालमा सुदूरपश्चिम प्रदेशको धनगढीमा महोत्सव सम्पन्न भइसकेका छन्।

हुलाक

५७. हुलाक सेवाको पुनःसंरचनाको काम सुरु गरिएको छ। आ.व. २०८०/८१ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख गरिए बमोजिम हुलाक सेवालाई सेवा प्रवाहको महत्वपूर्ण माध्यमको रूपमा व्यवस्थापन गर्न एक स्थानीय तह, एक हुलाक अवधारणा लागू हुने गरी हुलाक सेवा विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण स्वीकृत भई नयाँ संरचना र दरवन्दी अनुसार यही २०८१ साउनदेखि काम कारवाही सुरु गरिने तयारी गरिएको छ।
५८. हुलाक टिकटको छपाई कार्य ६४ वर्षपछि पुनः देशभित्रै छपाइ गर्ने कार्य थालनी गरी विदेशी मुद्रा संचितिमा टेवा पुऱ्याउन सुरु गरिएको छ।
५९. हुलाक सेवाको पुनःसंरचनामार्फत मौजुदा साधनस्रोतको पूर्ण क्षमतामा परिचालन गर्दै नयाँ व्यवसायिक ढाँचामा लैजाने र विद्युतीय व्यापारको हबको रूपमा विकास गर्न नीतिगत तथा संरचनागत सुधारका कार्यक्रमहरू अघि सारिएको छ।

मुद्रण/सुरक्षण मुद्रण

६०. सुरक्षण मुद्रण सामाग्रीको देशभिन्न नै सुरक्षित, भरपर्दो र गुणस्तरीय मुद्रणका लागि संरचनागत र कानूनी आधार तयार पार्न यसै वर्ष सुरक्षण मुद्रण सम्बन्धी ऐन, २०८१ जारी भएको छ।

परिच्छेद- दुई
सुशासन प्रवर्द्धन

१. कानून र नीति निर्माणको प्रक्रियालाई सहभागितामूलक बनाउन जुन क्षेत्रको कानून वा नीति तर्जुमा गर्ने हो सोही क्षेत्रका विज्ञहरू समेत सम्मिलित समिति बनाई अध्ययन गराउने र सो बाट प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा कानून मस्यौदा गर्ने, पुनः सरोकारवालासँग छलफल गरेर राय लिने र मन्त्रालयको वेबसाइटमा प्रकाशन गरी सार्वजनिक राय सुझाव लिने पारदर्शी परिपाटीको विकास गरिएको छ।
२. रोयल्टी र फ्रिक्वेन्सी दस्तुर वापत मन्त्रालयमा संकलन हुने राजस्व गत आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा रु. ७ अर्ब ९ लाख संकलन भएकोमा चालु आर्थिक वर्ष सकिन केही दिन बाँकी रहँदा नै रु. ७ अर्ब ६० करोड संकलन भइसकेको छ।
३. **रोयल्टी राजश्व चुहावट नियन्त्रण:** केही इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरूले नेपाल सरकारलाई तिर्नु बुझाउनुपर्ने रोयल्टी राजश्व प्राप्त नभएको गुनासोका आधारमा मन्त्रालयले गरेको अनुसन्धानबाट नौ वटा इन्टरनेट सेवा प्रदायकले करिब दुई अर्ब ४६ करोड रूपैया नेपाल सरकारलाई बुझाउन बाँकी रहेको तथा अदालतमा विचाराधीन मुद्दामा रहेको थप २७ करोड ३३ लाख रूपैया समेत असुल गर्न बाँकी रहेको तथ्य प्राप्त भएपछि प्रतिवेदनका आधारमा रोयल्टी तथा ग्रामीण दूरसञ्चार विकास शुल्क असुल गर्न मन्त्रालयले नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई निर्देशन दिएको छ। नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणले उल्लिखित वक्यौता असुली प्रक्रियाको कारबाही अघि बढाएपछि त्यसविरुद्ध केही सेवा प्रदायक अदालत गएकामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतले २०८१ वैशाखमा निजहरूको उजुरी खारेज गरेपछि तत्कालका लागि राज्यलाई करिब चार अर्ब रूपैया र दीर्घकालीन रूपमा राज्यकोषमा अबौं रकम प्राप्त हुने सुनिश्चित भएको छ।
४. **Mobile Device Management System (MDMS) को प्रयोग सम्बन्धी छानविन:** Mobile Device Management System (MDMS) का सम्बन्धमा नियामक निकाय नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणको नेतृत्वबाट विरोधाभाषपूर्ण

पत्राचार एवं मिडियाबाजी र सरकारको बारेमा अनावश्यक टिकाटिप्पणी तथा भ्रामक अभिव्यक्तिलगायत सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयमा प्राप्त सरोकारवालाको लिखित उजूरी निवेदन र सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट समेत व्यक्त चासोका आधारमा MDMS खरिद प्रक्रिया तथा प्रणाली लागू गर्ने सम्बन्धी निर्णयलाई कार्यान्वयन प्रक्रियामा लैजाँदा आउन सक्ने कठिनाइका सम्बन्धमा मन्त्रालयले छानबिन समिति गठन गरी प्रतिवेदन प्राप्त गरेको छ। सो सम्बन्धमा प्रतिवेदनमा औल्याइएका विषयहरूलाई कार्यान्वयन गर्न र खरिद प्रक्रियालाई विधि र कानूनसम्मत गर्न नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई निर्देशन दिइएको छ।

५. एनसेलको शेयर खरिद बिक्री सम्बन्धमा छानबिन: दूरसञ्चार सेवा प्रदायक कम्पनी एनसेलको शेयर खरिद बिक्रीका सम्बन्धमा नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्बाट समिति गठन गरी छानबिन गरिएको छ। समितिले दिएको प्रतिवेदन कार्यान्वयनका लागि नियामक निकाय नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणमा पठाइएको छ। प्रतिवेदन कार्यान्वयनका लागि मन्त्रपरिषद् बैठकबाट सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयलाई निम्नअनुसार निर्देशन प्राप्त भएको छ:

१. दूरसञ्चार ऐन, २०५३ को दफा २० बमोजिम नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन दिने ।

क. प्रचलित कानूनबमोजिम दूरसञ्चार सेवा प्रदायक कम्पनीले आफ्नो शेयर खरिद बिक्री सम्झौता गर्नुअघि नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणको स्वीकृति लिनुपर्नेमा नलिएको तथा खरिदकर्ताको प्राविधिक, वित्तीय तथा व्यवस्थापकीय क्षमताको पुष्टि हुने कागजात उपलब्ध नगराएको कारण यथास्थितिमा सो शेयर खरिदबिक्रीसम्बन्धी सम्झौता स्वीकार गर्न उपयुक्त नहुने भनी छानबिन समितिबाट दिइएको सुझावसमेतका आधारमा सो सम्झौता यथास्थितिमा स्वीकार नगर्ने। सो जानकारी सम्बन्धित कम्पनीलाई दिने।

- ख. पूर्वस्वीकृति विना नै शेयर खरिदबिक्री गरिएकोमा प्रचलित कानूनबमोजिम हदैसम्मको नियमनकारी कारवाही गर्ने।
- ग. अनुमतिपत्र नवीकरणको लागि प्रचलित कानूनबमोजिम लाग्ने नवीकरण दस्तुर बुझाई रीतपूर्वक निवेदन दिएमा र कम्पनीले सञ्चालन गरिरहेको सेवाको निरन्तरता सुनिश्चित गर्न अनुमतिपत्रवालाको प्राविधिक, वित्तीय तथा व्यवस्थापकीय क्षमताको पुष्टि हुने देखिएमा अनुमतिपत्रको २५ वर्षको अवधि समाप्त भएपछि दूरसञ्चार ऐन, २०५३ को दफा ३३ बमोजिम दूरसञ्चार सेवासँग सम्बन्धित जग्गा, भवन, यन्त्र, उपकरण तथा संरचनामा नेपाल सरकारको स्वामित्व कायम गर्ने प्रयोजनका लागि अनुमतिपत्रको नवीकरण गर्दाकै बखत सेवा प्रदायक कम्पनीको साबिकमा कायम रहेको शेयर स्वामित्व संरचनामा कुनै फेरबदल नगर्ने शर्तसमेत समावेश गरी अनुमतिपत्र नवीकरण गर्ने।
- घ. अनुमतिपत्र नवीकरण गर्दाका बखत तोकिएका शर्तहरूको पालना नभएको अवस्थामा दूरसञ्चार ऐन, २०५३ को दफा २८ बमोजिमको कारवाही सुरु गर्ने।
२. नेपालमा अनुचित रूपमा कर निर्धारण हुने गरेको तथा नियमनकारी अनिश्चितता रहेका कारण लगानीको वातावरण नरहको भनी आजिआटा बर्हाड, मलेशियाले लगाएको आरोपका सन्दर्भमा विश्व बैंकअन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय मध्यस्थताका क्रममा पनि त्यस्ता आरोपहरू लगाई दाबी पेस गरिएकोमा ती आरोपहरू स्थापित हुने प्रमाण पेश गर्न नसकेको भनी मध्यस्थताबाट निर्णयसमेत भइसकेको हुँदा आजिआटा बर्हाड, मलेशियाले लगाएका तथ्यहीन आरोपहरू खण्डन गर्ने।

दूरसञ्चार सेवाप्रदायक कम्पनी, एनसेलको शेयर खरिद बिक्रीसम्बन्धी प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने विषयमा नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयमा देहाय बमोजिम लेखी पठाउने:

क. कम्पनीको आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि हालसम्मको कर परीक्षण बाँकी रहेको देखिंदा तत्काल कर परीक्षण गरी कर दायित्व निर्धारण गरी असुल गर्ने। साथै, यस खरिद बिक्रीबाट आयकर ऐन, २०५८ अन्तर्गत पुँजीगत लाभकर वा संस्थागत आयकर लगायतका कर दायित्व सिर्जना हुने देखिएमा त्यस्ता दायित्वसमेत निर्धारण गरी कर असुल गर्ने।

६. आमसञ्चार क्षेत्र सुधारका लागि अध्ययन: आम सञ्चार क्षेत्रमा देखिएका समस्याको पहिचान गरी नीतिगत, कानूनी र संरचनागत सुधारका लागि माननीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट २०७९/११/२६ मा गठित समितिले आमसञ्चार क्षेत्रलाई व्यवस्थित, मर्यादित र प्रतिष्पर्धी बनाउन गर्नुपर्ने कार्यहरू, अन्य मुलुकको अनुभव समेतका आधारमा आमसञ्चार क्षेत्रका सम्बन्धमा गर्नुपर्ने नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था, आमसञ्चार क्षेत्रको नियामकीय क्षमता बृद्धि गर्ने उपाय, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयमा रहेका नीति तथा कानूनको मस्यौदामा परिमार्जन गरी समयसापेक्ष बनाउनुपर्ने विषय समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालयमा पेस गरेको थियो। प्रतिवेदनलाई समेत आधार लिई मिडिया काउन्सिल विधेयक मस्यौदा तर्जुमा गरी संघीय संसदमा दर्ता गरिएको छ भने आमसञ्चार विधेयकको मस्यौदा तयार गरी मन्त्रपरिषदमा लैजाने अन्तिम तयारीमा रहेको छ।

७. सामाजिक सञ्जालको नियमन आरम्भ: सामाजिक सञ्जालको प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्ने निर्देशिका, २०८० जारी गरेर पहिलोपटक सामाजिक सञ्जाल नियमनको थालनी गरिएको छ। यस निर्देशिकाले सामाजिक सञ्जाल प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्न तथा सामाजिक सञ्जालका प्लेटफर्म सञ्चालक र सामाजिक सञ्जालका प्रयोगकर्ताको स्वनियमनलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्य राखेको छ। निर्देशिका जारी भएपश्चात सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्मको सूचीकरण अनिवार्य भएको छ भने सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्मको वर्गीकरण गर्नुको साथै सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्म सञ्चालक र सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ताको जिम्मेवारी समेत किटान गरिएको छ। मन्त्रालयमा सामाजिक सञ्जालन व्यवस्थापन इकाई गठन गरी गुनासो

व्यवस्थापनको काम समेत सुरु गरिएको छ। जसका लागि मन्त्रालयको वेबसाइटमा अनलाइन गुनासो संकलन फाराम राख्ने तयारी गरिएको छ। साथै सामाजिक सञ्जालको सञ्चालन, प्रयोग तथा नियमन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक संघीय संसदमा पेस गर्न नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्मा स्वीकृतिको लागि पेस भएको।

८. **अन्तर्राष्ट्रिय इन्टरनेट गेटवेको सम्भाव्यता अध्ययन:** माननीय मन्त्री रेखा शर्माले २०८० फागुन २३ गते दोस्रोपटक पद वहाली गर्दा नेपालमा व्याण्डविथ प्लेटफर्म (अन्तर्राष्ट्रिय इन्टरनेट गेटवे) को सम्भाव्यता अध्ययन गर्न समिति गठन गर्नुभएको थियो। सो समितिले अन्तर्राष्ट्रिय इन्टरनेट गेटवे स्थापना गर्दा सेवाको गुणस्तर वृद्धि गर्न तथा इन्टरनेट सेवालार्ई भरपर्दो, सुरक्षित बनाउन गेटवेको स्थापना गर्न आवश्यक देखिएको सुझाव दिएकोले सोको प्रक्रिया अघि बढाउन नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणलाई निर्देशन दिइएको छ।

परिच्छेद- तीन
मन्त्रालयका आगामी कार्यभार

१. विश्वमा सूचना प्रविधिका चामत्कारिक विकास र प्रयोग भइरहेको भए पनि हामीले नेपालमा अझै यसको बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न सकिरहेका छैनौं। सञ्चार तथा सूचना प्रविधि आधारभूत आवश्यकता र राष्ट्रिय प्राथमिकताको विषय मात्र होइन, आर्थिक रूपान्तरणको महत्वपूर्ण क्षेत्र हो भन्ने सवाल नेपाल राज्यले औपचारिकरूपमा स्वीकार गरेको भए पनि यसलाई सिंगो मुलुककै साझा धारणा बनाउन अझै मेहनत गर्न आवश्यक छ।
२. सूचना र प्रविधिलाई आम जनताको पहुँचमा पुऱ्याउन र जनताको विषय बनाउन जरूरी छ। यसका लागि सूचना र प्रविधि सम्बन्धी नीति, नियम, कानून र हामीले गर्ने कार्य र कृयाकलाप आम जनताले बुझ्ने भाषामा हुनु पर्दछ।
३. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय अहिलेको युग र पुस्ताको प्रतिनिधित्व गर्ने मन्त्रालय हो। यस मन्त्रालय अन्तर्गतका क्षेत्रहरूको परिचालन र पुनःसंरचनाका लागि आवश्यक नीति, कानून र संरचना निर्माणको काम थालिएको छ। अहिले मस्यौदा गरिएका विधेयकलाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउने हो भने अबको केही समयभित्रै सञ्चार मन्त्रालयबाट अघि बढाइएका एक दर्जन जति नीति, ऐन र नियमावली तर्जुमा हुने छन्। त्यसबाट मुलुकको सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रको पुनःसंरचना हुने नै छ।
४. सूचना प्रविधिको साक्षरता अभियान, यसको सदुपयोग र नवप्रवर्तनको विषयलाई अभियानात्मक रूपमा जनसमक्ष लैजानु पर्दछ।
५. दूरसञ्चारलाई गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी बनाउन विद्यमान दूरसञ्चार सम्बन्धी कानून परिमार्जन गरी नयाँ कानून तर्जुमा गर्ने र देशको भौगोलिक

- अवस्था एवं जनसंख्या समेतलाई मध्यनजर गर्दै तेस्रो दूरसञ्चार सेवा प्रदायकलाई भित्र्याउन आवश्यक पहल गर्न आवश्यक छ।
६. सूचना प्रविधिको मेरूदण्डको रूपमा रहेको दूरसञ्चार सेवामा 4G सेवा देशभर विस्तार गरी भ्वाइस र डाटाको गुणस्तर वृद्धि गर्न आवश्यक रहेको छ। अप्टिकल फाइबर सञ्जाल निर्माण गरी डिजिटल पूर्वाधारको विकास र विस्तारमार्फत दूरसञ्चार क्षेत्रमा व्यापक सुधार गर्नु अबको महत्वपूर्ण पाइला हुनेछ।
 ७. दूरसञ्चार क्षेत्रको व्यापक सुधारमार्फत डिजिटल नेपाल निर्माणको आधार तयार गर्न डिजिटल नेपाल फ्रेमवर्क २०७६ लाई पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ।
 ८. सूचना प्रविधि क्षेत्रमा विकास र प्रयोग बढाउन नवीनतम प्रविधिलाई आत्मसात गर्दै आविष्कार र नवप्रवर्तनमा जोड दिनुपर्ने छ।
 ९. विश्वमा एकपछि अर्को प्रविधिको विकास र प्रयोग हुँदै गएकोले रोबोटिक्स, आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स (AI) जस्ता प्रविधिको आत्मसात गरी आगामी दिनमा विकास हुने नवीनतम प्रविधिका लागि पनि नीतिगत, कानूनी र संरचनागत सुधार गर्नुपर्ने दायित्व यो मन्त्रालयको हो। ए.आई. सम्बन्धी अवधारणापत्र तर्जुमा भइसकेकाले सोको आधारमा आवश्यक नीति र कानून बनाउनुपर्ने छ।
 १०. सूचना प्रविधिको प्रयोग र डाटा सुरक्षाको विषय राष्ट्रिय सार्वभौमिकतासँगै जोडिने भएकोले नेपालको आफ्नै भूउपग्रह स्थापना गर्न आवश्यक भइसकेको छ।
 ११. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि क्षेत्र गतिशील भएकाले समयानुकूल मन्त्रालयको पुनःसंरचना गर्ने र विज्ञहरूको थिङ्कट्याङ्क बनाएर आवश्यक अध्ययनका आधारमा मात्रै विभिन्न उपकरण र प्रणालीको प्राप्ति र उपयोग गर्ने नीति लिनु आवश्यक छ।
 १२. सूचना प्रविधि क्षेत्रमा सुशासन प्रवर्धन गर्दै सरकारले आगामी आर्थिक वर्षदेखि सुरु गर्न लागेको सूचना प्रविधि दशक (IT Decade) को

अवधारण पूर्ण कार्यान्वयन गर्न सकिएमा सूचना प्रविधि क्षेत्रको मात्र विकास नभइ नेपालमा सुशासन प्रवर्द्धन, वृहत रोजगारी सिर्जना र समृद्धिको नयाँ आयाम सुरु गर्नमा समेत टेवा हुनेछ।

१३. नेपालमा रोजगारी तथा स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गर्नको लागि आधुनिक सूचना प्रविधिमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना तथा विकास गर्न सकेमा प्रशस्त रोजगारी सिर्जना गरेर युवाको विदेश पलायन प्रवृत्तिमा समेत सुधार गर्न सकिने छ।
१४. पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता कायम हुने गरी नीति तथा कानूनको कार्यान्वयन गर्ने र सरकारी स्वामित्वमा रहेका सञ्चार माध्यमहरूलाई पुनःसंरचना गरी सार्वजनिक सेवा प्रसारण संस्थाको रूपमा स्थापित गर्न जरूरी छ।
१५. चलचित्र उद्योगको प्रवर्द्धन र विकासबाट पर्यटन प्रवर्द्धन र रोजगारीमा टेवा पुग्न गई राजस्व संकलनमा समेत अभिवृद्धि हुने हुँदा चलचित्रलाई उद्योगको रूपमा मान्यता दिने। दोलखाको फिल्म सिटी निर्माण, काभ्रेको बनेपामा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको स्टुडियो निर्माण र चलचित्र विकास बोर्डमै रहने गरी पोष्ट प्रोडक्सन ल्याबको स्थापना गर्न थालिएको कार्यलाई सम्पन्न गर्न आवश्यक छ। यस्तै चलचित्र नीति र चलचित्र सम्बन्धी कानूनको पुनरावलोकन कार्य छिट्टै सम्पन्न गर्न जरूरी छ।
१६. देशभित्रै सुरक्षण मुद्रण सम्बन्धी नागरिकता, हुलाक टिकट, अन्तःशुल्क स्टिकर, ड्राइभिङ लाइसेन्स, पासपोर्ट र बैंक नोट छपाई गरी विदेशी मुद्रा संचिती गर्ने, स्वदेशी उद्योग प्रवर्द्धन गर्ने र संवेदनशील सामाग्रीको स्वेदशमै छपाई गरी परनिर्भरता कम गर्ने कार्यलाई तीव्रता दिन आवश्यक छ।
१७. देशभर रहेका हुलाक सेवाको सञ्जाललाई उपयोग गरी सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाउने र हुलाकलाई इ-कमर्ससँग जोड्न आवश्यक छ।

माननीय
मन्त्रीज्यूबाट नेपाल
टेलिकमको
वार्षिकोत्सवमा
स्मारिका विमोचन
गर्नुहुँदै

माननीय
मन्त्रीज्यू
मन्त्रालयको
समीक्षा बैठकमा
सहभागी हुनुहुँदै

माननीय
मन्त्रीज्यूबाट
भूकम्प प्रभावितका
लागि राहत सामग्री
हस्तान्तरण गर्नुहुँदै